

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-48>

УДК 332.146:330.322

ХАРАКТЕРИСТИКА СУТНОСТІ ТА СКЛАДОВИХ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

DESCRIPTION OF THE ESSENCE AND COMPONENTS OF STATE INVESTMENT POLICY

Розумович Наталія

кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління та адміністрування,
Університет Короля Данила
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4498-725X>

Куцеля Роман

аспірант,
Університет Короля Данила
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1671-337X>

Rozumovych Nataliia, Kutselia Roman
King Danulo University

Стаття присвячена аналізу сутності державної інвестиційної політики. Державна інвестиційна політика є ключовим інструментом для забезпечення сталого економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країни. Її сутність полягає у формуванні сприятливого інвестиційного клімату, стимулюванні інвестиційної активності та забезпеченні ефективного використання інвестиційних ресурсів. Автори аналізують основні складові державної інвестиційної політики до яких відносять: формування інвестиційного клімату, який включає створення стабільного законодавчого середовища, захист прав інвесторів, боротьбу з корупцією та бюрократією, розвиток фінансової інфраструктури та забезпечення макроекономічної стабільності; визначення пріоритетних напрямків інвестування, що передбачає стратегічне планування, визначення галузей та регіонів, що потребують пріоритетного інвестування, розробку державних програм та проєктів, а також підтримку інновацій; стимулювання інвестиційної активності, яке здійснюється за допомогою фінансових інструментів, таких як податкові пільги, кредити, державні гарантії та субсидії, а також шляхом створення спеціальних економічних зон та надання інформаційної підтримки інвесторам; забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів, яке включає контроль та аудит реалізації інвестиційних проєктів, оцінку ефективності використання державних коштів, запобігання зловживанням та корупції, а також розвиток публічно-приватного партнерства. Ефективна державна інвестиційна політика сприяє залученню як вітчизняних, так і іноземних інвестицій, модернізації економіки, створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та підвищенню рівня життя населення.

Ключові слова: інвестиції, державні інвестиції, інвестиційна політика, пільги, кредити, субсидії, гарантії, корупція.

The article is devoted to the analysis of the essence of state investment policy. State investment policy is a key tool for ensuring sustainable economic development and enhancing the country's competitiveness. Its essence lies in creating a favorable investment climate, stimulating investment activity, and ensuring the efficient use of investment resources. The authors analyze the main components of state investment policy, which include: creating an investment climate, which involves establishing a stable legislative environment, protecting investors' rights, combating corruption and bureaucracy, developing financial infrastructure, and ensuring macroeconomic stability; defining priority investment areas, which involves strategic planning, identifying sectors and regions that require priority investment, developing state programs and projects, and supporting innovation; stimulating investment activity, which is carried out through financial instruments such as tax incentives, loans, government guarantees, and subsidies, as well as by creating special economic zones and providing information support to investors; ensuring the efficient use of investment resources, which includes control and audit of investment project implementation, evaluation of the effectiveness of public funds use, prevention of abuse and corruption, and development of public-private partnerships. Effective state investment policy promotes the attraction of both domestic and foreign investments, modernization of the economy, creation of new jobs, development of infrastructure, and improvement of the population's living standards.

Keywords: investments, public investments, state investments, government investments, investment policy, privileges, credits, subsidies, grants, guarantees, warranties, corruption.

Постановка проблеми. Інвестиційна політика – це набір інструментів, які держава використовує, щоб впливати на економіку країни та на роботу підприємців. Держава створює умови, щоб бізнес хотів вкладати гроші в економіку. Це допомагає економіці зростати, робить виробництво більш ефективним і допомагає вирішувати соціальні проблеми. Слід відмітити, що основні функції, які виконує інвестиційна політика, включають оцінку та відбір інвестиційних проєктів, формування позитивного іміджу країни та забезпечення захисту інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти розвитку інвестиційної політики розкривалися в роботах таких вчених як В. Геєць, який відомий своїми дослідженнями економічного розвитку та інвестиційної діяльності. А. Чухно досліджував проблеми інвестиційної політики та економічного зростання. Б. Данилишин досліджував питання сталого розвитку та інвестицій. М. Корецький, який досліджує питання інвестиційної діяльності та економічного зростання. О. Дація відомого своїми роботами з інвестиційної політики та регіонального розвитку. М. Чумаченко досліджував проблеми ефективності інвестицій, С. Аптекар, досліджує проблеми інвестиційної діяльності, М. Білопольський, досліджує питання інвестиційної привабливості. Л. Борщ спрямовує свої дослідження на проблеми інвестиційної політики розвитку промислових підприємств. Л. Шинкарук, який займається дослідженнями проблем інвестиційної політики розвитку промислових підприємств.

Слід звернути увагу на дослідження також і зарубіжних вчених таких, як Гаррі Марковіц лауреата Нобелівської премії з економіки, відомого своєю теорією портфеля; Мертон Міллера лауреата Нобелівської премії за дослідження структури капіталу та дивідендної політики; Франко Модільяні лауреата Нобелівської премії за роботи з теорії життєвого циклу та корпоративних фінансів; Юджина Фама відомого своїми дослідженнями ефективності ринку та теорією ефективного ринку; Роберта Мертона лауреат Нобелівської премії за методи оцінки похідних цінних паперів; Вільяма Шарпа, лауреата Нобелівської премії за модель оцінки капітальних активів (CAPM); Ірвінга Фішера відомого своїми дослідженнями теорії процентної ставки та інвестицій; Бенджаміна Грема автора класичної книги «Розумний інвестор», засновник вартісного інвестування та інших відомих зарубіжних науковців.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження сутності державної інвестиційної політики та її складових.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збереження макроекономічної стабільності є ключовим завданням для будь-якої країни. Це неможливо без ефективної та продуманої інвестиційної політики. Її головна мета – знайти способи для розширення можливостей виробництва.

Інвестиційна політика є предметом дослідження багатьох науковців, кожен з яких пропонує своє бачення її сутності та ролі. І. Балабанов, визначає інвестиційну політику як складову частину фінансової стратегії держави, що полягає у виборі та реалізації найбільш раціональних шляхів розширення та оновлення виробничого потенціалу [2].

В. Ковальов розглядає інвестиційну політику як систему заходів, спрямованих на формування фінансових ресурсів, у результаті використання яких забезпечується ефективність процесів поступального розвитку економіки [6].

О. Шевердіна визначає інвестиційну політику як складову державної економічної стратегії, яка включає в себе комплекс заходів: юридичних, управлінських, фінансових, які спрямовані на стимулювання інвестицій та регулювання капіталовкладень.

Н. Ткаченко визначає інвестиційну політику як комплекс дій держави, спрямованих на створення сприятливого інвестиційного клімату та стимулювання інвестиційної активності [6].

Трактування Н. Письмової підкреслює важливість системного та комплексного підходу до формування інвестиційної політики. Головною метою є створення сприятливих умов для бізнесу, що сприятиме активізації інвестиційної діяльності. Інвестиційна політика має бути спрямована не лише на економічне зростання, але й на вирішення соціальних проблем [4].

За визначенням з енциклопедії Сучасної України, інвестиційна політика – сукупність правових, адміністративних, організаційних та економічних заходів і важелів держави, спрямованих на розширення й активізацію інвестиційних процесів у різних регіонах, сферах та галузях економіки. (Енциклопедія Сучасної України).

Інвестиційна політика передбачає довгострокові вкладення капіталу в підприємства та організації, а також реалізацію перспек-

тивних проектів з метою отримання прибутку або досягнення певного економічного, соціального, екологічного, науково-технічного ефекту [2].

Ми вважаємо, що державна інвестиційна політика дійсно важливим інструментом для забезпечення сталого економічного розвитку, адже як система заходів підкреслює, що це не просто окремі дії, а цілісна система заходів. Це важливо, оскільки ефективна інвестиційна політика вимагає комплексного підходу. Роль державних органів у формуванні та реалізації цієї політики є також важливою, адже підкреслює відповідальність держави за створення сприятливих умов для інвестицій. Фокус на ефективному здійсненні інвестиційних процесів є ключовим. Це означає не просто залучення інвестицій, а їхнє раціональне використання для досягнення максимального економічного ефекту. Кінцева мета державної інвестиційної політики – забезпечення сталого економічного розвитку. Це означає не лише короткострокове зростання, а й довгострокову стабільність та добробут країни.

Державна інвестиційна політика в умовах євроінтеграційного розвитку України є ключовим фактором для забезпечення сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни.

Створення сприятливого інвестиційного клімату є ключовим фактором для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій в Україну. Це комплексний процес, який включає в себе ряд заходів, спрямованих на покращення умов для ведення бізнесу та захист прав інвесторів.

До основних складових сприятливого інвестиційного клімату належать перш за все стабільне законодавство, яке має проявлятися через прозорі та передбачувані правила гри, які не змінюються занадто часто, захист прав власності та інвесторів, та ефективну судову систему.

Державна інвестиційна політика – це комплекс заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для залучення та ефективного використання інвестицій у розвиток економіки та соціальної сфери країни.

Складові державної інвестиційної політики можна поділити на кілька ключових напрямків таких як: формування інвестиційного клімату, визначення пріоритетних напрямків інвестування, стимулювання інвестиційної активності та забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів. Кожний із цих напрям-

ків є важливим для державної інвестиційної політики, так як має свої цілі та завдання [3].

Формування інвестиційного клімату проявляється перш за все через законодавче регулювання, адже створення стабільного та прозорого законодавства, що захищає права інвесторів передбачає наявність чітких та зрозумілих законів, які регулюють інвестиційну діяльність. Важливо, щоб ці закони були стабільними та не зазнавали частих змін, що створює невизначеність для інвесторів. Ключовим є захист прав власності, контрактів та інтелектуальної власності.

Також не мало важливим фактором є забезпечення рівних умов для вітчизняних та іноземних інвесторів, що означає, що всі інвестори повинні мати рівний доступ до ринку, ресурсів та можливостей. Не повинно бути дискримінації або переваг для окремих категорій інвесторів. Важливо забезпечити прозорість та об'єктивність у прийнятті рішень, що стосуються інвестицій.

Спрощення процедур реєстрації та ведення інвестиційної діяльності є також важливим, адже передбачає зменшення бюрократичних перешкод та спрощення адміністративних процедур. Важливо забезпечити швидко та ефективну реєстрацію інвестиційних проектів. Використання електронних технологій може значно спростити та прискорити ці процеси.

Інституційне забезпечення в свою чергу характеризується боротьбою із корупцією та бюрократією, адже саме вони є серйозними перешкодами для інвестицій. Важливо створити ефективні механізми для боротьби з цими явищами. Це включає прозорість державних закупівель, незалежність судової системи та ефективну роботу антикорупційних органів. Також важливим є розвиток фінансової інфраструктури, а саме банківської системи, ринку цінних паперів та інших фінансових інститутів. Важливо забезпечити доступність фінансових ресурсів для інвесторів. Розвиток фінансових технологій (FinTech) також відіграє важливу роль.

Слід також підтримувати інститутів, що сприяють залученню інвестицій інвестиційні агенції, які можуть надавати інвесторам інформацію та підтримку та інвестиційні фонди, які можуть залучати та спрямовувати інвестиції в пріоритетні галузі. Важливо забезпечити ефективну роботу цих інститутів та їхню прозорість.

Макроекономічна стабільність є однією із складових державної інвестиційної політики.

Висока інфляція створює невизначеність для інвесторів та зменшує реальну вартість інвестицій. Важливо проводити ефективну монетарну політику для контролю інфляції. Підтримка стабільного валютного курсу, адже коливання валютного курсу створюють ризики для інвесторів, особливо для тих, хто працює з іноземною валютою. Важливо проводити ефективну валютну політику для підтримки стабільного валютного курсу.

Збалансована бюджетна політика також має місце та значення, так як дефіцит бюджету може призвести до зростання державного боргу та збільшення податкового навантаження. Важливо проводити збалансовану бюджетну політику, щоб забезпечити фінансову стабільність.

Визначення галузей та регіонів, що потребують пріоритетного інвестування передбачає аналіз економічної ситуації, виявлення проблемних зон та визначення стратегічних цілей розвитку. Держава визначає, які галузі є ключовими для економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення національної безпеки. Приклади пріоритетних галузей можуть включати інфраструктуру (транспорт, енергетика, зв'язок), високотехнологічні галузі (ІТ, аерокосмічна промисловість, біотехнології), сільське господарство та харчова промисловість, енергоефективність та відновлювальні джерела енергії. Також визначаються регіони, які потребують особливої підтримки, наприклад, депресивні території або регіони з низьким рівнем розвитку.

Після визначення пріоритетів розробляються конкретні програми та проекти, які мають забезпечити досягнення поставлених цілей. Ці програми можуть включати: фінансування досліджень та розробок, будівництво інфраструктурних об'єктів, підтримку малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій у пріоритетні галузі. Важливо, щоб ці програми були чітко сформульовані, мали конкретні показники ефективності та забезпечувалися достатнім фінансуванням.

Підтримка інновацій є важливим фактором, який проявляється через стимулювання інвестицій у науку, технології та дослідження. Інновації є ключовим фактором економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності. Держава може стимулювати інвестиції в науку та технології через надання грантів та субсидій на дослідження, створення сприятливих умов для венчурного капіталу, податкові пільги для компаній, що інвестують

у дослідження та розробки, підтримку розвитку наукових парків та інноваційних центрів. Важливо забезпечити ефективну взаємодію між наукою та бізнесом, щоб результати досліджень швидко впроваджувалися у виробництво [7].

Створення інноваційних кластерів та технопарків, тобто територій, де зосереджені наукові установи, високотехнологічні компанії, стартапи та інші організації, пов'язані з інноваційною діяльністю. Вони створюють сприятливе середовище для обміну знаннями, співпраці та розвитку інновацій. Держава може сприяти створенню таких кластерів та технопарків через: надання земельних ділянок та інфраструктури, створення сприятливих податкових та регуляторних умов, підтримку розвитку інноваційної інфраструктури (лабораторії, центри колективного користування обладнанням тощо).

Підтримка стартапів та венчурного капіталу також є важливим у визначенні пріоритетних напрямків інвестування. Стартапи є важливим джерелом інновацій та нових робочих місць. Венчурний капітал є ключовим джерелом фінансування для стартапів. Держава може підтримувати стартапи та венчурний капітал через: створення сприятливих умов для залучення венчурних інвестицій, надання грантів та пільгових кредитів для стартапів, створення інкубаторів та акселераторів для підтримки розвитку стартапів, спрощення процедур реєстрації та ведення бізнесу для стартапів.

Стимулювання інвестиційної активності проявляється через фінансові інструменти такі, як податкові пільги та кредити. Податкові пільги можуть включати зниження податку на прибуток, звільнення від сплати певних податків на певний період, прискорену амортизацію основних засобів тощо. Пільгові кредити можуть надаватися інвесторам за зниженими відсотковими ставками або на більш вигідних умовах, ніж ринкові. Ці інструменти спрямовані на зменшення фінансового навантаження на інвесторів та підвищення привабливості інвестиційних проектів.

Державні гарантії забезпечують інвесторам захист від ризиків, пов'язаних з реалізацією інвестиційних проектів. Субсидії надаються інвесторам для часткового покриття витрат на реалізацію інвестиційних проектів, особливо в пріоритетних галузях. Тому державні гарантії та субсидії спрямовані на зниження ризиків та підвищення прибутковості інвестиційних проектів.

Створення спеціальних економічних зон, тобто територій з особливим правовим режимом, що передбачає пільгові умови для ведення бізнесу. СЕЗ можуть включати в себе податкові пільги, спрощені адміністративні процедури, розвинену інфраструктуру тощо, тому саме ці інструменти спрямовані на залучення інвестицій в конкретні регіони або галузі економіки.

Надання інвесторам інформації про інвестиційні можливості, а саме створення та підтримку інформаційних ресурсів, що містять інформацію про інвестиційний потенціал країни, галузей економіки, регіонів тощо. Також надання консультацій інвесторам з питань інвестиційної діяльності, спрямовані на забезпечення інвесторів необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень.

Інвестиційні форуми та презентації є майданчиками для зустрічі інвесторів, представників бізнесу та державних органів. На цих заходах інвестори можуть отримати інформацію про інвестиційні можливості, встановити ділові контакти та обговорити питання співпраці. Інвестиційні форуми та презентації спрямовані на залучення потенційних інвесторів та сприяння встановленню ділових зв'язків.

Просування інвестиційного потенціалу країни за кордоном передбачає організацію рекламних кампаній, участь у міжнародних виставках та форумах, проведення презентацій інвестиційного потенціалу країни за кордоном. Також включає роботу з іноземними інвесторами та міжнародними організаціями. Тому ці інструменти спрямовані на підвищення іміджу країни як привабливого місця для інвестування та залучення іноземних інвестицій.

Забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів включає в себе контроль та аудит, який відбувається через:

- моніторинг реалізації інвестиційних проектів передбачає постійне відстеження ходу виконання інвестиційних проектів, їх відповідності затвердженим планам та графікам. Моніторинг дозволяє своєчасно виявляти та усувати проблеми, що виникають у процесі реалізації проектів. Він може здійснюватися як державними органами, так і незалежними експертами. Сучасні методи, такі як використання цифрових платформ для відстеження, дозволяють слідкувати в режимі реального часу за використанням коштів;

- оцінку ефективності використання державних коштів, яка передбачає аналіз

результатів реалізації інвестиційних проектів з точки зору їх економічної, соціальної та екологічної ефективності. Оцінка дозволяє визначити, наскільки ефективно використовуються державні кошти, та прийняти рішення про подальше фінансування проектів. Для оцінки ефективності використовуються різні методи, такі як аналіз витрат і вигод, оцінка соціального впливу тощо. Оцінка може проводитись як на етапі реалізації, так і по завершенню проекту;

- запобігання зловживанням та корупції передбачає створення ефективних механізмів контролю за використанням інвестиційних ресурсів, спрямованих на запобігання зловживанням та корупції і включає прозорість державних закупівель, незалежний аудит, ефективну роботу антикорупційних органів. Використання електронних систем документообігу, що мінімізує людський фактор.

Запобігання зловживанням та корупції є ключовим фактором забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів.

Публічно-приватне партнерство відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного використання інвестиційних ресурсів, адже це форма співпраці між державою та приватним сектором, спрямована на реалізацію інвестиційних проектів, яке дозволяє залучити приватний капітал, досвід та технології до реалізації державних проектів, що сприяє підвищенню їх ефективності. Приклади публічно-приватного партнерства включають будівництво інфраструктурних об'єктів, надання комунальних послуг, реалізацію соціальних проектів тощо. Це дозволяє розділити фінансовий тягар між державою та приватними інвесторами.

Публічно-приватне партнерство передбачає розподіл ризиків між державою та приватними інвесторами, дозволяє знизити ризики для обох сторін та підвищити привабливість інвестиційних проектів. Розподіл ризиків здійснюється на основі домовленостей між сторонами, що фіксуються в договорах ППП. Ризики можуть бути фінансові, операційні, ринкові та інші.

Отже, інвестиційна політика є важливим інструментом державного регулювання економіки. Вона спрямована на створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності та стимулювання економічного зростання. Інвестиційна політика включає широкий спектр заходів, від законодавчих до фінансових.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борщ Л. М. Інвестування: теорія і практика. Київ : Знання, 2007. 685 с.
2. Голенищева Є. Ю. Теоретичні засади державної інвестиційної політики. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія Державне управління*. 2015. Вип. 2. С. 1–7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2015_2_3
3. Коюда О. П. Інвестування. Київ : Знання, 2008. 452 с.
4. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 5 (71).
5. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : навч. посібник. Київ : ЦНЛ, 2009. 472 с.
6. Сокурєнко П. І. Інвестиційна політика як ефективна форма управління ухваленням інвестиційних рішень. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. № 1 (8). С. 208–214.
7. Шевердіна О. В. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики. *Публічне управління: теорія та практика*. 2012. № 4 (12). С. 111–117.

REFERENCES:

1. Borshch L. M. (2007). Investuvannia: teoriia i praktyka [Investment: theory and practice]. Kyiv : Znannia, 685 s.
2. Holenishcheva Ye. Yu. (2015). Teoretychni zasady derzhavnoi investytsiinoi polityky [Theoretical foundations of state investment policy]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Serii Derzhavne upravlinnia*. Vyp. 2. S. 1–7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2015_2_3
3. Koiuda O. P. (2008). Investuvannia [Investment]. Kyiv : Znannia, 452 s.
4. Martsyn V. (2007). Udoskonalennia derzhavnoho rehuliuвання investytsiinoi diialnosti v ekonomitsi Ukrainy [Improvement of state regulation of investment activity in the economy of Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky*. № 5 (71).
5. Maiorova T. V. (2009). Investytsiina diialnist : navch. posibnyk [Investment activity: a textbook]. Kyiv : TsNL, 472 s.
6. Sokurenko P. I. (2010). Investytsiina polityka yak efektyvna forma upravlinnia ukhvalenniam investytsiinykh risheh [Investment policy as an effective form of management of investment decision-making]. *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*. № 1 (8). S. 208–214.
7. Sheverdina O. V. (2012). Investytsiina polityka Ukrainy yak ob'iekt derzhavnoi ekonomichnoi polityky [Investment policy of Ukraine as an object of state economic policy]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. № 4 (12). S. 111–117.